

Végtelenített merülés a szótenger mélyére

Izsó Zita Tengarlakó című verseskötetéről

Izsó Zita első verseskötete ígéretes, figyelemre méltó pályakezdés. A fiatal költőnő vékony könyvét férjének, a fiatal kortárs magyar líra jeles képviselőjének, Ayhan Gökhannak ajánlja, akinek lírája ugyancsak okvetlenül hathatott Izsó Zita alkotói világára, poétikai elképzeléseire is.

A négy ciklusra tagolódó kötet kulcsmetaforája a merülés – tengeralattjáróval vagy bűvárruhában, esetleg anélkül? Mindegy is, mindenesetre az első ciklus címében is *Merülési szabályzatot* dolgoz ki.

*„Most már előjöhetek, egyedül vagyok,
nem bántalak titeket,
megmostam a kezem,
elültettem a gyümölcsök magvait,
százszor elismétlem, ne féljeteK,
mégsem hisztek nekem,
ezért ne magyarázza többé senki sem,
hogY a kegyelemvesztés mit jelent,
mert hiába bizonygatom, hogy én jó vagyok,
ha a vérvonal, mint égősor, zárlatos.*

Ezen enigmatikus sorokkal zárul a ciklus utolsó verse, *A hátramaradott*. A megszólított / megszólítottak személye végig nem egyértelmű, ahogyan olykor a beszélő is egészen az. Izsó Zita rejtvényeket ad fel olvasóinak gördülékeny prózaverseiben – valakivel együtt merül, vagy talán inkább a saját lelkében merül alá, magányosan? Erre a kérdésre aligha ad egyértelmű választ a könyv.

A következő, *Merülési napló* című ciklus dokumentálja e lelki merülést, s mintha megjelenne benne a fuldoklás – az életben, a párkapcsolatban, egyáltalán, a lírai szubjektumot körülölelő világban való levegőhöz-nem-jutás drámai motívuma is.

lélegzőgyakorlat

*rácsokkal veszi körül kertjét
és úgy nyírja a buckákon a fűvet
mint börtönőrök a rabok haját.
néha kifekszik a napra,
és kikapcsolja melltartója pántját,
hogy ne legyen olyan csíkos a háta,
mint az elítéltek rabruhája.*

E rövid versben megjelenített nőalak kiléte ugyancsak nem egyértelmű – a beszélő talán önmagától eltávolodva láttatja önmagát? Ugyancsak rejtvény, része a merülésnek, a merülésnek azokba a mélységekbe, ahol talán már a lírai beszélő még önmagát is elveszíti. Erről ad számot a *Merülési napló* című ciklus, ahol az alámerülés ugyanakkor mintha valami végletes magánnyal is párosulna. A lírikus egyedül van, keres, keres valakit, keresi önmagát, egyre mélyebbre és mélyebbre jut, levegője pedig egyre fogy...

A kötet harmadik, „*Csend, ünnepségek, ez ijeszti meg legjobban az embereket*” című ciklus naplószerűen számol be valakinek, egy ugyancsak nem tisztázott második személynek a haláláról, temetéséről, illetve archiválja a halott után maradt ürt. Barát? Rokon? Szerelmes? Izsó Zita rejtélyes lírai beszélője ugyancsak nem adja meg az egyértelmű választ arra a kérdésre, tulajdonképpen kit is sirat el, egyáltalán siratás-e mindez, a könnyekbe merül-e alá a beszélő, vagy csupán egy közjáték, kitérő az önkeresés, a mélységekbe való végzetes alámerülés közepette?

temetése

A gyászruhás nő

*pontosan tudja, hogy kegyelem nélkül maradni annyi,
mint egy elromlott mozgólépcsőn gyalogolni fölfelé.
Mire felérsz, kapkodod is a levegőt,
legalább át tudod gondolni,
hogyan szólalj meg,
vigasztald-e a túlvilággal a nőt,
mert Istennel foglalkozni neked csak olyan,
mintha végigolvasnál egy hirdetést,
amiről már letépték az összes telefonszámot,
mégis az a pár mondat, amit gyorsan kitalálsz
olyan megrendítően ünnepélyes,
mint a pacsulim amit a gyászruhás nő használ,
hogy elnyomja az alkohol szagát.*

Itt egyfajta undor és a halottól / a halottat gyászoló nőtől való távolságtartás is megszólal, nem igazán tudhatjuk, a ciklus titokzatos halottja mit is jelentett a költői beszélőnek. Közel állt hozzá? Vagy éppen ellenkezőleg, gyászolni csupán kötelesség, kegyelet, semmi egyéb? Az interpretáció, a kérdések megválaszolása ezúttal is ránk, olvasókra van bízva, Izsó Zita nem adja a kulcsot a kezünkbe, inkább azt várja, valahogy babráljuk meg a zárat vagy törjük be az ajtót, de mindenképpen a magunk erejéből menjünk be rajta. Mi van az ajtó mögött? Talán egy újabb vers, egy újabb zárt ajtó, egy újabb feladvány? Az egyik vers mindenesetre láncszerűen kapcsolódik a másikba, valahogyan arra készítette az olvasót, hogy tovább merüljön a költői beszélővel, egyre mélyebbre, egyre nyomasztóbb külső és belső, a lélek tengere alatt húzódó tájakra.

A kötet negyedik, *Merülési helyeink* címet viselő ciklusának immár címe is magában hordozza a többes szám első személyt... Itt már sejteni lehet, hogy minden valószínűség szerint a kedves, de mindenképpen egy, a beszélő számára fontos személy az, akivel immár együtt merül alá, különböző helyeken, illetve visszaemlékszik a helyszínekre, ahol / ahová együtt merültek alá. A záróciklus verseiben stabilan jelen van egy megszólított, vagy pedig egy egyes szám harmadik személyben megnevezett, bár névvel / titulussal nem illetett alak. Akárki is legyen az, a beszélő mindenképpen erősen kötődik hozzá, közös identitással bírnak, s együtt merülnek alá az életben, a lélekben, abban a bizonyos metaforikus tengerben, mely mindkettejüket körülveszi – és talán egyúttal el is nyeli, magába is rántja.

fürdés

*ő beteg beteg beteg
lázára hozzá költözöl
melegre érkező madarak
fészket ápolni
fészket rakni a nőben
a családfa egyik ágán
énekelni az ablak előtt
párkányán fogmosópohár, borotva
az első reggel nála
és a tükör
az ablak magadra*

A közös identitás és a stabilan jelenlévő *másik* ellenére azonban mégis úgy tűnhet, a lírai beszélő, a folyamatosan egyre mélyebbre merülő lírai beszélő valamilyen módon magányos, meg-nem-értett, vagy legalábbis túlzottan leköti, hogy megtalálja, meghatározza önmagát. Az önkeresés talán per definitionem magányos feladat, és aki társul adatik mellénk, az is csak egy bizonyos pontig kísérhet el? A fenti rövid vers mintha ezt az interpretációt is erősen megengedi. A közösen megélt élmények talán csak látszólag közösek – a beszélő merül, sodródik, beszél, merül tovább, szavai nem biztos, hogy eljutnak a másikhöz, s a végére talán magára marad. Amik elkísérik, azok csupán a szavai, s mintha megtörne a látszólag stabilan ott-lévő másikkal való közös identitás is.

*„Nem akarok nektek jót, bár ha boldogok lesztek,
az különösebben nem zavar.*

*Később talán lehet szó többről is,
de szomszédos földjeink fölé írni egy ország nevét
egyelőre ne jelentsen többet,
mint a túlélők ünnepi vacsoráján összetolt asztalokat
lefedni egyetlen nagy terítővel.”*

Ezekkel a sorokkal zárul a kötet utolsó, *Az első vacsora* címet viselő költeménye. Miként az végig megfigyelhető tendencia a *Tengerlakó* verseiben, a megszólítottak kiléte itt sem egyértelmű, homályban marad, ki az, akiktől a beszélő tulajdonképpen elhatárolódik. Felvetődhet akár még az az interpretációs lehetőség is, hogy a lírkus önmagát és valaki mást szemlél kívülről, filmszerűen, esetleg visszaemlékszik a múlt egy pontjára, mikor valakivel elkezdett kialakulni a közös identitása? A választ a szöveg nem adja meg – ezúttal is az olvasóra van bízva. A kötet végkicsengése szerint azonban a költői beszélő, aki a címben *tengerlakónak* aposztrofálja magát, magányos, merülése pedig nem ér véget, a tengernek, melyben alámerül, talán nincs is fenéke – az önmeghatározás, önelemzés, önfelfedezés tehát egyfajta végtelen, ciklikus folyamat, az élet pedig maga nem más, mint egy merülés, és minél mélyebbre merül az ember önmagában, annál magányosabbá válik, jóllehet, e magány tán nem végleges.

Nem feledkezhetünk meg arról a tényről sem, amit a cím sugall: a kötet lírai beszélője *tengerlakó*, tehát a tenger, a költői tér, a világ, amelyben alámerül, egyre mélyebbre és mélyebbre, minden szélsőséges tapasztalat és viszontagság ellenére egyúttal az otthona is. Nem tud, s talán nem is akar máshogy élni, a merülési feladatot pedig, amelyet kitűzött maga elé, minden akadály ellenére, szinte megszállottan teljesíti, a szenvedés és az esetleges végső elmagányosodás árán is.

Izsó Zita fiatal, ön-kereső költőnő, akinek versbeszéde szándékoltan enigmatikus, feladványokat állít önmaga és az olvasó elé is. Még nem találta meg önmagát a tengerben, ahol él és ahol egyre mélyebbre merül, költői vállalkozása eddig még lezáratlan, de mindenképpen érdekes. Képei, hasonlatai eredetiek, prózaversei gördülékenyek, olvastatják magukat. Igaz, néha támadhat az az érzésünk egy-egy vers asszociációs technikáiról vagy képhalmozásáról, hogy itt bizony a költő még túlzásokba esik, esetleg bizonyos szövegei a dagályosság felé tendálnak... Ezzel azonban úgy vélem, nincsen semmi komoly probléma, hiszen az elsőkötetes fiatal költők gyermekbetegsége ez, melyet idővel minden biztonnyal kinőnek. Kétségtelen, hogy a *Tengerlakó* rövidebb, feszesebben, fegyelmezettebben szerkesztett versei talán lírailag erősebbek, mint a hosszú, tengerszerűen hullámzó, áradó prózaversek, melyek a maguk szövegstruktúrája által is ráerősítenek a víz-tenger-alámerülés kulcsmetaforára. A fiatal költőnő időnként még szertelen s tán nem elég fegyelmezett, tehetségéről azonban mindenképpen tanúbizonyságot tesz már vékony első kötetében is. Megítélésem szerint érdemes várni a folytatást, s egy esetleges, majdani második kötetben a

szerző talán még mélyebbre sikerül merülnie az örvénylő szavakból összeálló tengerben – bizakodva várjuk tehát az ígéretes pályakezdés után a kiérleltebb folytatást.

(Fiatal Írók Szövetsége, Budapest, 2011, 80 oldal, 1600 Ft)